

GÜNEY AFRİKA ÜLKELERİNİN (GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ, NAMİBYA, BOTSVANA, ESVATİNİ VE LESOTHO) KALKINMA GÜNDEMİNİN İNCELENMESİ VE TİKA'YA ÖNERİLER

ABDULKADİR ABUKAN*

Güney Afrika, TİKA'nın faaliyet sahasına en son dâhil olan bölgelerden biridir. Bölgedeki ilk TİKA Program Koordinasyon Ofisi 2014 yılında Namibya'nın başkenti Windhoek'ta açılmış, bunu 2017 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nde açılan Pretoria Program Koordinasyon Ofisi takip etmiştir. Bu iki ofis merkezinde beş Güney Afrika ülkesinin (Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibya, Botswana, Esvatini ve Lesotho) kalkınma gündemlerinin analizi ve bu doğrultuda TİKA'nın bölgede gerçekleştireceği faaliyetler için önerilerde bulunmak bu çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir.

Tezde “kalkınma gündemi” kavramı, “ülkelerin kalkınmaya ilişkin resmi raporlarında öne çıkan unsurlar” olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında hazırladıkları Gönüllü Ulusal İnceleme Raporları çerçeve kabul edilerek, güncel kalkınma planları ve vizyon belgeleri incelenmektedir. Kalkınma gündemlerine ek olarak; ülkelerin ABD, Almanya ve Japonya başta olmak üzere farklı donör ülkelerden aldıkları kalkınma yardımları da değerlendirilmektedir. Böylece, ana hatları ile birbirine benzeyen kalkınma programlarına farklı donörlerin yaklaşımları değerlendirilerek alternatif bir bakış açısı sunulması amaçlanmaktadır.

Gerçekleştirilen inceleme neticesinde yüksek yoksulluk, işsizlik ve eşitsizlik oranlarının beş ülkenin de en önemli sorunları arasında olduğu saptanmıştır. Ayrıca, HIV/AIDS'in en yoğun görüldüğü beş ülke de çalışmaya konu ülkelerdir. Coğrafi konumlarından ötürü tamamı küresel ısınmadan en fazla etkilenen ülkeler arasında yer alıp; kuraklık sorunu ile karşı karşıyadırlar. Kuraklığın en fazla etkilediği sektör ise yoksulluk, eşitsizlik ve işsizlik sorunları için çözüm potansiyeli taşıyan tarım sektörüdür. Bunların dışında insan kaynağı yetersizliği kalkınmaya yönelik hamlelerin istenilen sonucu vermesine engel olmaktadır. Botswana, Esvatini ve Lesotho'nun zayıflamış; Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ise zayıflamakta

* Abdülkadir ABUKAN, TİKA Uzmanı, a.abukan@tika.gov.tr

olan özel sektörü de işsizliğin ve bu vesile ile eşitsizlik ve yoksulluğun azaltılmasına engel olmaktadır.

Bu ortak problemlerin yanında belirgin farklılıklar da mevcuttur. Güney Afrika Cumhuriyeti, bölgenin en gelişmiş ekonomisidir ve kendisini donör ülke olarak konumlandırma gayreti içerisinde. Botswana'nın da 2030 yılı itibarı ile yeterli gelişmişliği sağlayarak Resmi Kalkınma Yardımları alabilen ülkeler sınıfından çıkması beklenmektedir. Lesotho'nun kalkınma hedeflerine ulaşmasının önündeki en büyük engeller arasında politik belirsizlik ve darbe süreçleri zikredilmektedir. Namibya ise nüfusu en seyrek ülkeler arasında yer almaktadır ve bu durum da toprakların kullanımı için farklı alternatifleri mümkün kılan bir avantaj olmakla birlikte ölçek ekonomisine müsaade etmemesi açısından önemli bir sorun yaratmaktadır.

Tüm bu ortak ve özgün durumlar ile kalkınma raporları göz önünde bulundularak gerçekleştirilen analize, bölgenin tarihi ve sosyo-ekonomik açılarından bütüncül bir değerlendirmesi ile başlanmaktadır. Akabinde beş ülke sırası ile tetkik edilmekte ve son bölümde öneriler sunulmaktadır. Öneriler genel olarak tarım ve insan kapasitesi geliştirme alanlarına yoğunlaşmaktadır. Ancak ülkelerin özgün durumlarına göre yöntem değişiklik arz etmektedir.

Bölgesel analizin sunulduğu ilk bölümde tüm ülkeler için ortak sorunlar olan HIV/AIDS ile yüksek yoksulluk, işsizlik ve eşitsizlik oranları değerlendirilmektedir. Akabinde bölge ülkelerinin tamamının kalkınma dinamiklerini de etkileyen Güney Afrika Gümrük Birliği (SACU), Ortak Para Alanı (CMA) ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) gibi kurumlar özel olarak ele alınmaktadır.

Ülkelerin analiz edildiği her bir bölüm ana hatları ile ülkenin genel tanıtımı, ekonomisi, kalkınma gündemi ve kalkınma yardımları alt bölümlerinden oluşmaktadır. Öncelikle ilgili ülkenin coğrafyası, kısa tarihi, politik durumu, mevcut ise sosyal problemleri belirtilmektedir. Akabinde makroekonomik durum ve önemli sektörler değerlendirilmektedir. Ekonomi kapsamında dış ticareti ve Türkiye Cumhuriyeti ile ekonomik ilişkileri özel olarak ele alınmaktadır. Kalkınma gündemine ayrılan bölümde ise kalkınma gündeminin temel metinleri tanıtılmakta ve Gönüllü Ulusal İnceleme Raporları çerçevesinde analiz edilmektedir. Ülke analizi, alınan kalkınma yardımlarının incelenmesi ile son bulmaktadır.